

Datum: 22.09.2020

»DOMNEVNO ŠKODLJIVI VPLIVI NA OKOLJE«

Da bi zaščitili sebe pred tožbami podjetja Termit, nekateri novinarji o ekološki katastrofi v Moravški dolini radi pišejo kot o »domnevno škodljivih vplivih na okolje«. Besedica »domnevno« naj bi bila pravna varovalka. Toda ob tem zagrešijo neko drugo napako, ki jih lahko oropa verodostojnosti. Zgrešijo resnico. Ne kakršnokoli resnico, ki bi bila predmet različnih pogledov in diskusije, ampak znanstveno resnico. Takšno, kakršna je matematika: o tem, da je $1 + 1 = 2$, ne more biti razprave. In ta tip resnice nam sporočajo analize onesnaženega okolja v Moravški dolini

REZULTATI NOVE ANALIZE NISO »DOMNEVNI«

Rezultati najnovejše analize površinskih voda potoka Drtijiščica, ki so jo izvedli na Fakulteti za kemijo in kemijsko tehnologijo Univerze v Ljubljani so v ostrem nasprotju z vsem, kar zadnje mesece po medijih širijo iz Termita, Agencije Republike Slovenije za okolje in Ministrstva za okolje in prostor – češ, zdaj je (spet) vse v najlepšem redu. Nova analiza je ob strani pustila že večkrat dokazane visoko presežene vrednosti močno strupenih formaldehidov in fenolov ter se je osredotočila na **vsebnosti težkih kovin**. Strupeni učinki teh kovin se kažejo predvsem zaradi tega, ker imajo dobro sposobnost kopičenja v živih bitjih in ekosistemih.

Kot rečeno, so že prejšnje analize pokazale visoko presežene koncentracije težkih kovin, med njimi bakra, kadmija, kroma, bora, kobalta, mangana in molibdena. Rezultati nove analize (*Določitev izbranih kovin v površinski vodi in ocena njihovih vplivov na zdravje ljudi*) so pokazali povišane in presežene vrednosti **sena, kobalta, svinca, arzena, kadmija in bakra**. Analiza ugotavlja, da povišane koncentracije preiskovanih težkih kovin v površinski vodi »nakazujejo na slabo ekološko stanje, kar vpliva na zdravje okoliških prebivalcev«.

VPLIV NAJDENIH TEŽKIH KOVIN NA ZDRAVJE LJUDI

Kako najdene težke kovine vplivajo na zdravje prebivalcev Moravske doline, še posebej tistih, ki so najbolj izpostavljeni zaradi svoje bližine dejavnosti podjetja Termit? **Selen** povzroča težko dihanje, poškodbe centralnega živčnega sistema, bolezni kože in zob, izpadanje las itn.; s svojo strupenostjo pri nosečnicah vpliva na zarodek; v skrajnih primerih lahko pride do paralize in smrti. **Kobalt** lahko povzroči alergijo, astmo in težave z dihanjem; lahko povzroči okvaro ledvic, kobaltov diklorid in sulfat pa sta rakotvorni snovi. **Svinec** še posebej ogroža otroke in mladostnike, saj njegovo kopičenje v kosteh zavira njihovo rast; zastrupitev s svincem sproži vnetje ustne sluznice, trebušne krče, zaprtje, bolečine v sklepih, delirij, zaustavitev sinteze hemoglobina, okvare sluha in vida, pri nosečnicah pa splav in okvare pri razvoju zarodka; škoduje tudi plodnosti.

Arzen je zelo strupen in škodljiv za delovanje človeškega organizma; lahko privede do kožnega raka, povzroča pa tudi raka na ledvicah, pljučih in mehurju; med škodljive učinke na zdravje spadajo tudi bolezni srca in ožilja ter diabetes. **Kadmij** povzroča rakava obolenja, še posebej na pljučih, ledvicah, trebušni slinavki, mehurju, dojki in prostati. **Baker** lahko škoduje pljučem, jetrom in krvi; pri višjih koncentracijah bakra v telesu pride do okvare ledvic in možganov.

Ko smo anketno ugotavljali tipe bolezni v pasu okrog Termita, smo prišli do enake ugotovitve: teh bolezni z rakom na čelu je mnogo preveč in so rezultat vpliva dejavnosti Termita. Nova analiza prav tako ugotavlja **slabo okoljsko stanje in vpliv tega na zdravje ljudi**. V sklepu ni nobenega dvoma: »Posebej problematični so arzen, kadmij in svinec, ki veljajo za ene izmed bolj strupenih snovi, ki povzročajo tudi številna rakava obolenja in so uradno klasificirane kot snovi, ki so strupene za vodno okolje, z dolgotrajnimi učinki. Ljudje so povišanim koncentracijam težkih kovin neposredno izpostavljeni.« Za deponijo Drtija in tudi ostale odprte kope analiza zahteva »ureditev na primeren način, z neprepustnim dnom in ustreznim odvajanjem in filtriranjem izcednih voda«.

PET ZAPOREDNIH ZNANSTVENIH ANALIZ

Prejšnja analiza iz avgusta 2019 (*Poročilo o intervenciji ELME - Ekološki laboratorij z mobilno enoto*), ki ji svoje izsledke dodaja renomirani Inštitut Jožef Štefan, ugotavlja **ogrožanje okolja**, nekontrolirano odlaganje odpadne vode neznanega izvora (hlapne **organske spojine in kisline**). Omenjeno odlaganje predstavlja tudi **vir onesnaženja zraka in tal** (izhlapovanje in pronicanje) in je nenehna grožnja podtalnici ter površinski vodi.

Državna analiza Ministrstva za okolje in prostor ter Agencije Republike Slovenije za okolje (*Vzorčenje in kemijske analize sanacijskega materiala, površinskih in podzemnih voda na območju nekdanjega odkopa Drtija, kjer deluje podjetje Termit d.d.*) iz julija 2019 govori o **znatno preseženih kritičnih vrednostih arzena, bakra, kadmija, kroma, niklja, svinca, fluoridov in mineralnih olj**. Našteto je vzrok škodljivih učinkov na človeka in okolje: onesnažena tla niso primerna za pridelavo rastlin, za živali in za vodo, ki jo uporabljamo. Okoljska škoda je povzročena tlom, saj se je odlagal material, ki ni skluden z določili Uredbe o obremenjevanju. Šlo je za odlaganje neprimerne materiala: keramičnih varovale, električne žice, strelovodov, železnih cevi, plastenk, gospodinjskih odpadkov, plastike, kovine, betona, asfalta itn. **Izcedne in podzemne vode so obremenjene z onesnaženjem s kovinami, formaldehidi in fenoli**.

Analiza iz februarja 2019 (*Potok Drtijiščica, Stražica in iztočni potok iz Drtijskega jezera – raziskave v rastlinski aplikativni citogenetiki*) ugotavlja visoke vsebnosti **genotoksičnih snovi**, ki poškodujejo DNK, in **citotoksične snovi**, ki povzročijo poškodbo celic ali celično smrt. Poškodbe kromosomov na rastlinah in ribah govorijo o **kontaminaciji**, ki vpliva na ljudi.

In nenazadnje, že analiza Geološkega zavoda Slovenije iz maja 2017 (*Analiza možnih vplivov sanacijskega materiala na območju nekdanjega odkopa Drtija v lasti družbe Termit d.d. na podzemne in površinske vode*) sporoča, da so v sanacijskem materialu **povišane vrednosti kroma, bakra, niklja, svinca in cinka** iz odpadne žindre, pepela in filtrskega prahu. Prav tako so **povišane vrednosti kalija, natrija, klora, sulfatov, formaldehida in fenola**, katerih izvor so livarski peski. Z olji so **onesnažene površinske vode**. In povečan je **prenos prašnih delcev kremenčevega peska v zraku** (ki so najbolj verjetni vzrok raka in silikoze). Ta analiza izpostavlja nepravilni način vgrajevanja umetno pripravljene zemljine (steklena/kamena volna), ki ni v skladu z izdanim okoljevarstvenim dovoljenjem. Območje »sanacije« **ni zavarovano**, dostop je prost in zato predstavlja dodatno nevarnost.

PRAVNO MNENJE

Oktobra 2019 je Center za mednarodno in poslovno pravo pod vodstvom dr. Vasilke Sancin o nastalih razmerah izdelal še pravno mnenje (*Pravno mnenje glede zakonitosti predelovanja odpadkov družbe Termit d.d. v centru za predelavo odpadkov v Drtiji*). Po njem imajo odpadki, predelani v Termitu, po predelavi še vedno status odpadka: **okoljevarstveno dovoljenje je nezakonito**, torej je tudi predelovanje odpadkov v gradbene proizvode nezakonito. **Vzročna**

zveza med delovanjem Termita in okoljsko škodo je dokazana. Termit mora izvesti sanacijo in nositi njene stroške, Ministrstvo za okolje in prostor pa mora odrediti izvedbo najustrežnejših sanacijskih ukrepov. Termit je **prekrškovno odgovoren** zaradi ravnanj v nasprotju z okoljevarstvenim dovoljenjem; sicer pa že od leta 2014 nima več potrebnega okoljevarstvenega dovoljenja. Termit je **kazensko odgovoren** za nastanek okoljske škode na zavarovanem območju Natura 2000 Kandrše-Drtijščica.

Skratka, pet analiz z znanstveno metodo dokazuje kritično nevarno in strupeno onesnaževanje Moravske doline, posredno pa celotnega savskega porečja. Na teh analizah ni nič »domnevnega«. So trda in trdna znanstveno dokazana dejstva. Dodatna pravna analiza ugotavlja nezakonito delovanje Termita. Še več: vsa izdana okoljevarstvena dovoljenja v Republiki Sloveniji so **nezakonita**. Vsa okoljevarstvena dovoljenja, kjer je slovensko tehnično soglasje (STS) predpogoj za izdajo dovoljenja za predelavo odpadkov, so nezakonita. Daleč od standardov pravne države na tem področju vlada popolna nezakonitost, slovenski divji Zahod. **Gre za več kot 250 izdanih okoljevarstvenih dovoljenj**, ki niso v skladu s pravnim redom Republike Slovenije in niso v skladu s pravnim redom EU.

SPREGA MED UMAZANIM KAPITALOM IN DRŽAVO

V Sloveniji obstaja sprega med umazanim kapitalom in državo. Očitno obe strani družijo skupni interes - nadaljnje ceneno odlaganje odpadkov, torej onesnaževanje in zastrupljanje okolja. Ob »moravški vstaji« je podjetje Termit 16. julij 2019 s strani države prejelo Odločbo o prepovedi odlaganja odpadkov. Toda umazani kapital je poiskal načine in obvoje za legalizacijo ponovnega odlaganja. Novi nevarni odpadki se v Moravče vozijo pod krinko »eksperimenta«. Tako je Termit predlagal bivšega ministra Senka Pličaniča - znanega zagovornika umazanega kapitala – Agenciji Republike Slovenije za okolje kot »nevtralnega« izvedenca v postopku ugotavljanja odgovornosti za nastanek okoljske škode. Ta Agencija (ARSO) sprejme Pličaniča kot »strokovnjaka«, ki priča v korist Termita, na katerega plačilnem spisku se je že nekajkrat znašel. Tu ni naključij.

Onesnaževalci in njihovi zagovorniki v en glas trdijo, da je Termit pionir t.i. krožnega gospodarstva. Nekateri izražajo zaskrbljenost zaradi prepovedi odlaganja in govorijo o negativnem vplivu na slovensko industrijo, ki svoje odpadke vozi v Termit. V prvo vrsto porivajo nekakšno gospodarsko škodo ob tem, ko povsem spregledujejo strahotno škodo, narejena okolju in zdravju ljudi. **Umazani kapital se je povezal v umazani lobi:** Zavod za gradbeništvo (ZAG) pripravlja ustrezno dokumentacijo za odlaganje odpadkov, Snaga proizvaja odpadke, Hmezad dobavlja in prevaža odpadke, Termit pa sprejema in zakopava nevarne in strupene odpadke v Moravški dolini.

NE IZZIVAJTE DRŽAVLJANSKE NEPOKORŠČINE

Državno odvetništvo je od ministra za gospodarstvo Počivavška zahtevalo ukrepanje in odpravo nezakonitosti. Minister ne stori nič. Občina Moravče je Ministrstvo za okolje in prostor opozorila na nepravilnosti, nezakonitosti in vgrajevanje nevarnih snovi. Minister za okolje in prostor Vizjak ne stori nič. Ko ga kot župan prosim za sprejem, ni odziva. Oziroma odziv je – v nasprotni smeri: steče postopek izključevanja vpliva lokalnih skupnosti in raznih nevladnih organizacij ter ekoloških gibanj na okoljsko politiko naše države. Minister Vizjak hkrati napove legalizacija STS na način **vladne uredbe**, kar pomeni zeleno luč za umazani kapital in nadaljnje odlaganje nevarnih ter strupenih odpadkov.

Mi v Občini Moravče smo bili, smo in bomo **enoznačno proti takšni politiki, ki nam uničuje pogoje preživetja**. V svojem lastnem in v imenu generacij, ki prihajajo, se bomo po pravni in politični poti borili proti okoljskemu kriminalu, proti temu, da ARSO postane agencija proti čistemu okolju in Ministrstvo za okolje in prostor ministrstvo proti okolju. **Predsednika Vlade Janeza Janšo** pozivam k ukrepanju: ob epidemiji ne moremo nadaljevati po starem, saj je prav onesnaženo okolje eden od ključnih razlogov za epidemije. Pravno velja urediti področje zaščite okolja in odlaganja odpadkov, naš razvoj pa krepko usmeriti v zelene investicije in zelena delovna mesta.

Pogovarjajmo se. Stopimo skupaj in začnimo reševati nastale kritične razmere. Za sanacijo Moravške doline in za zeleno Slovenijo. Če pa kdo misli in načrtuje, da se bo v Termit spet vozilo nevarne in strupene odpadke, mu sporočamo, naj ne izziva naše **državlanske nepokorščine**. Ker jo bo dobil. Pa ne »domnevno«.

OBČINA MORAVČE
dr. Milan Balažic
ŽUPAN

